

POLJOPRIVREDNA ŠKOLA U SLAVONSKOJ POŽEGI

(Povodom 100-godišnjice "RATARNICE")

Ideja da se u Slavonskoj Požegi osnuje poljoprivredna škola vinogradarskog smjera pod nazivom "Vinearum culturae schola" datira još iz 1835. godine. Međutim, prilike za rad takve škole u Slavonskoj Požegi nisu još tada bile sazrele. Osnivanje poljoprivredne škole u Križevcima 1860. godine (prve u Hrvatskoj) potaknulo je Požežane da više rade na gospodarskom napretku svoga kraja, te su 1861. godine osnovali podružnicu zagrebačkog "Hrvatskog gospodarskog društva", a dvije godine kasnije (1863. godine) priredili su već samostalnu poljoprivrednu izložbu. Godine 1864. poljoprivrednici Požeške kotline ("Vallis aurea"), kako je nekad nazvaše Rimljani, sudjeluju svojim proizvodima na Zemaljskoj poljoprivrednoj izložbi u Zagrebu. Misao o osnivanju poljoprivredne škole u Slavonskoj Požegi sve je više obuzimala požeške gradane.

God. 1875. uputila je tada Zemaljska vlada dopise gradskim općinama Slavonskoj Požegi i Osijeku s upitom, koja bi materijalna i druga sredstva ovi gradovi mogli osigurati za osnivanje poljoprivredne škole. Nakon višegodišnjeg dopisivanja između gradskih općina Slavonske Požege i Osijeka te Zemaljske vlade u Zagrebu, ova je 1883. godine donijela rješenje kojim se prihvaća ponuda Slavonske Požege za osnivanje "Ratarnice".

Dne 23. lipnja 1884. godine izdana je zakladnica kojom požeška općina daruje "Kr. hrv. – slavonskom zemaljskom eraru za podignuće ratarske učione u Požegi" oko 257 kj. zemljišta, vapno i drugu potrebnu građu te besplatno drvo za ogrjev iz gradskih šuma (na 20 godina).¹⁾

Ponudivši tako bolje uvjete za podizanje poljoprivredne škole, nego što je to učinio grad Osijek, Slavonska Požega je dobila dozvolu za izgradnju "Ratarnice".

Obuka je počela 1. travnja 1885. godine sa 16 učenika u zgradi zvanoj "Kamenita vrata" (danas ne postoji, a stajala je na mjestu gdje je danas nova pošta). Iduće, 1886. godine izgrađena je nova školska zgrada troškom od 82.000 kruna. U toj zgradi Poljoprivredna škola još i danas djeluje.

Školovanje na "Ratarnici" trajalo je dvije godine, a polaznici škole su bili općinski ili zemaljski stipendisti. U školu su se mogli upisivati učenici sa završenom pučkom školom (tadašnjom osnovnom) školom, ako su navršili šesnaest godina života. Osim toga, uvjet za upis u "Ratarnicu" bila je i obaveza učenika da će se po završetku školovanja vratiti na svoj zadružni ili roditeljski posjed. Učenici su na kraju školovanja dobivali "Izučnu svjedodžbu".

Godine 1894. nastavni plan i program je djelomično izmijenjen: predmeti su bili više diferencirani dok je broj sati teoretske obuke ostao isti.

Dvije školske godine 1919/20. i 1921/22. nije održavana obuka na požeškoj "Ratarnici" zbog malenog broja učenika.

Godine 1920. nastavna je osnova ponovno izmijenjena. Uvjeti za prijem u školu ostali su isti kao prije, ali se primaju mladi učenici (u dobi od 12–14. godine). Škola pos-

¹⁾ Vidi Jul. Kempf "Požega" str. 592.

taje trogodišnja, a povećan je broj sati teoretske nastave. Učenici su na kraju školovanja polagali završni ispit iz svih predmeta. Apsolventi ove škole mogli su nastaviti školovanje u srednjoj poljoprivrednoj ili na učiteljskoj školi.

Godine 1925. škola je prešla u nadležnost Osječke oblasti, te dobiva naziv "Oblasna ratarnica". Škola je ratarsko–stočarskog smjera, a školovanje traje dvije godine. U školi prevladava praktična obuka, a primaju se učenici u dobi od 14 do 18 godina. Ostali uvjeti za prijem ostali su isti kao i za bivšu trogodišnju školu. Po završetku ove škole kandidati su također mogli upisati srednju poljoprivrednu školu, ali uz uvjet da polože prijemni ispit.

Godine 1929. škola je prešla u nadležnost banske uprave Savske banovine u Zagrebu i mijenja naziv u "Nižu poljoprivrednu školu Savske banovine u Slav. Požegi". Dvije godine kasnije (1931.) izgrađen je novi internat (đački dom) kapaciteta za 100 učenika. Učenici su do tada stanovali u staroj internatskoj zgradi, a izvjesno vrijeme i u školi (zajmom koji je sklopila Osječka oblast kod zagrebačke Oblasne štedionice).

Godine 1933. temeljito je popravljena i obnovljena glavna školska zgrada, a dopunjena je oprema škole i školskog dobra.

U toku drugog svjetskog rata škola je radila u teškim uvjetima, a u dva navrata je (17. XI 1944. i 9. II 1945.) gotovo sav pokretni inventar bio evakuiran iz Slav. Požege u Papuk i Psunj. Prilikom tih evakuacija uništen je nažalost veliki dio školskog inventara, knjiga i arhivskih dokumenata što je nenadoknativ gubitak za školu. Znatan dio inventara (stoka, sjeme i dr.) odnio je iz škole neprijatelj, naročito prilikom drugog naleta u grad, tako da je rad na školskom dobru do žetve u 1945. godini bio time znatno otežan.

Nakon oslobođenja škola je počela radom 10. rujna 1945. kao jednogodišnja. U školu je primljeno 52 učenika, većina demobiliziranih boraca NOR-a.

Iduće 1946. godine škola je pretvorena u nižu dvogodišnju ratarskog i voćarsko-vinogradarskog smjera.

Nakon godinu dana uslijedila je nova promjena: odlukom tadašnjeg Ministarstva poljoprivrede NRH (1947.) škola je pretvorena u trogodišnji "Poljoprivredni tehnikum". Godine 1950. održana je na "Poljoprivrednom tehnikumu" prva matura na kojoj je diplomiralo 30 apsolvenata ove škole. To su također i prvi poljoprivredni tehničari koji su završili školu u Slavonskoj Požegi.

U jesen 1950. godine trogodišnji Poljoprivredni tehnikum pretvoren je u četvorogodišnju "Srednju poljoprivrednu školu". Školske godine 1950/51. nije bilo završnog ispita zbog prelaska Tehnikumu (trogodišnjeg) u Srednju poljoprivrednu školu (četvorogodišnju).

Godine 1953. nije vršen upis u prvi razred ove škole, jer je to bila godina prijelaza sa sedmogodišnjeg na osmogodišnje osnovno školovanje.

Godine 1959. počela je radom "Poljoprivredna škola s praktičnom obukom". Ova škola ima dva smjera: ratarski (trogodišnji) i stočarski (dvogodišnji).

Svršeni učenici Poljoprivredne škole s praktičnom obukom polažu na kraju školovanja završni ispit i dobivaju zvanje kvalificiranog radnika ratarske, odnosno stočarske struke. Od školske godine 1964/65. u okviru Poljoprivredne škole radi i prehrambeni odjel Škole učenika u privredi.

Školske godine 1966/67. predviđena je promjena nastavnog plana i programa poljoprivredne škole. Obrazovanje u novoj školi dijeli se na pripremno i završno obrazovanje. Pripremno obrazovanje traje dvije godine, a trajanje završnog obrazovanja zavisno je o pojedinim vrstama profesionalnog osposobljavanja za koje se učenici opredijele. Učenici koji završe pripremno obrazovanje mogu se prema uvjetima uključiti neposredno u rad uz sticanje završne izobrazbe za određeno radno mjesto u poljoprivrednim organizacijama – ili nastaviti obrazovanje u cilju osposobljavanja za složenija zanimanja stručnih radnika i tehničara u neposrednoj proizvodnji.

Dne 27. IV 1970. na osnovu člana 20. Osnovnog zakona o ustanovama Skupština općine Slav. Požega donijela je rješenje kojim se mijenja naziv škole u "Poljoprivredni školski centar u Slav. Požegi".

Djelatnost Centra je obrazovanje učenika s polj. usmjerenjima, a provodit će se putem udruženog rada.

U sastav Centra ulazi:

- Opća srednja škola s polj. usmjerenjem (traje 2 god.)
- Polj. tehnička škola (traje 2 god.)
- Polj. škola s praktičnom obukom
- Škola za učenike u privredi:
 - a) prehrambeni smjer
 - b) tekstilni smjer
- Centar za obrazovanje odraslih
- Vanredni odjel Više polj. škole Križevci i
- Ekonomija Polj. škole.

Godine 1976. proveden je u svim tadašnjim srednjim školama u Slav. Požegi (Gimnazija, Ekonomska škola, MEG i Polj. školski centar) referendum o integraciji škola u jedinstveni "Centar za usmjereno obrazovanje "Zvonko Brkić" u Slav. Požegi". I time prestaje s radom Polj. škola kao **samostalna** odgojno-obrazovna ustanova. U novoosnovanom Centru školuju se učenici u okviru odjeljenja za polj. usmjerenje.

Budući da je škola od svog osnutka bila internatskog tipa, to je uz školu radio i Đački dom koji je 1963. god. pretvoren u IV osnovnu školu u Slavonskoj Požegi.

Školska ekonomija je imala višestruku zadaću:

1. kao radionica za praktičnu obuku učenika i tečajaca,
2. kao uzorno gospodarstvo za poljoprivrednike ovog kraja,
3. za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje kvalitetom sjemena, loznih i voćnih sadnica i rasplodne stoke i
4. kao pokušalište (za sortne pokuse, agrotehniku i zootehniku).

Dobro (ekonomija) je tako namijenjenu zadaću izvršavala s manje ili više uspjeha, što zavisi o više činitelja kao npr. o: stepenu opremljenosti, organizaciji dobra, stručnom kadru itd.

Organizacija i veličina dobra često se mijenjala i to prema nastavnim planovima i programima škole, prema materijalnim i društvenim uvjetima proizvodnje kao i o načinu financiranja. Dobar dio poslova na ekonomiji obavljali su učenici škole (praktični radovi) kao što to čine i danas.

Primarni zadatak škole je obrazovanje poljoprivrednih kadrova.

Redovnim školovanjem završilo je na toj ustanovi od njezina osnutka do danas preko 2.600 poljoprivrednih stručnjaka od kojih su mnogi nastavili i završili obrazovanje na višim školama i fakultetima.

Škola je osim toga organizirala i izvodila veliki broj stručnih tečajeva za poljoprivrednike i prosvjetne radnike (učitelje, nastavnike tehničkog odgoja itd.). Broj polaznika tih tečajeva višestruko prelazi broj redovno školovanih kadrova u školi. Tečajevi su održavani u školi kao i u selima Požeške kotline. Samo od godine 1946. do danas završilo je na ovoj školi razne tečajeve preko 1.500 polaznika (stočara, ratara, vinogradara, polj. skladištara, traktorista i kombajnera).

Škola je u toku svoga djelovanja utjecala više ili manje na razvoj poljoprivrede ovog kraja, a djelomično i na druge naše pokrajine širom Jugoslavije. Iz škole su se prenosila u praksu nova dostignuća u poljoprivrednoj proizvodnji.

Na školskom dobru proizvedeno je na stotine hiljada loznih i voćnih sadnica za našu zemlju, pa čak i za inozemstvo (Francuska).

Tu je bio rasadnik poznate požeške jabuke "srčike", izvodili su se pokusi s novim vrstama bilja u suradnji s našim selekcijskim i naučnim zavodima u Osijeku, Zagrebu, Beogradu itd. Na dobru je osnovana i radila je prva trifolinska stanica u požeškom kraju. Iz školskog povrtnjaka godinama se opskrbljivala požeška tržnica povrćem. Poznata su također i kvalitetna "ratarnička" vina.

Kada je koncem XIX vijeka filoksera uništila vinograde, škola je sudjelovala na obnovi vinogradarstva u cijeloj Slavoniji.

Školsko je dobro među prvima uvodilo modernije strojeve i opremu za biljnu i stočarsku proizvodnju (traktore, uređaje za mehaničku mužnju i umjetno kišenje i dr.).

Uvođenjem pinogavske i simentalske pasmine goveda, dobro postepeno istiskuje bušu, vrši selekciju mangalice, uvodi crnu slavonsku svinju itd.

Poljoprivredna škola ("Ratarnica") je svojim proizvodima sudjelovala na gotovo svim poljoprivrednim izložbama i smotrama u našoj zemlji i dobivala mnogobrojna priznanja, diplome i nagrade. Samo na dvije poljoprivredne izložbe škola je za svoje proizvode (Osijek – 1954. i Slav. Požega – 1965.) dobila 32 diplome i nagrade, te 1959. godine "Rujansku diplomu" NOO Slav. Požega za visoke prinose pšenice.

Na kraju možemo zaključiti da je Poljoprivredna škola u Slav. Požegi u toku 100-godišnjeg rada opravdala svoje postojanje.

Početak studenoga mjeseca (XI) 1985. održat će se na školi jubilara proslava ove stogodišnje odgojno-obrazovne ustanove.

